

NOȚIUNEA DE AMENINȚARE ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Mihaela ANGHELUȚĂ

Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

e-mail: anghelutamihaela@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-4761-2384>

În Codul penal al Republicii Moldova noțiunea de amenințare desemnează nu un fenomen periculos, dar o faptă socialmente periculoasă. Anume din acest punct de vedere, în prezentul articol este dezvăluit conținutul noțiunii de amenințare. În Codul penal noțiunea de amenințare desemnează acțiunea prejudiciabilă, săvârșită cu intenție, care este unul dintre tipurile violenței psihice și presupune exercitarea unei influențări informaționale asupra victimei, care are ca efect intimidarea acesteia. Amenințarea presupune că victimei i se transmite informația cu privire la cauzarea acesteia a unui rău, și care implică afectarea parțială sau deplină a capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile. Noțiunea de amenințare trebuie definită în Capitolul XIII din partea generală a Codului penal al Republicii Moldova. Definiția dată trebuie să fie abstrasă de detalii ce vizează componente de infracțiuni concrete. Prin aceasta s-ar contribui la interpretarea și aplicarea răspunderii pentru amenințare în strictă corespundere cu principiul legalității.

Cuvinte-cheie: amenințare, violență psihică, intimidare, influențare informațională, constrângere, capacitatea victimei de exprimare a voinței.

THE CONCEPT OF THREAT IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the Criminal Code of the Republic of Moldova, the concept of threat designates not a socially dangerous phenomenon, but a socially dangerous act. From this perspective, the content of the concept of threat is disclosed in this article. In the Criminal Code, the notion of threat designates the prejudicial action, committed with intent, which is one of the types of mental violence, which involves the exercise of an informational influence on the victim, which has the effect of intimidating it, which assumes that the victim is provided with information about causing her harm, which involves partial or full impairment of the victim's ability to make decisions and express opinions. The notion of threat must be defined in Chapter XIII of the general part of the Criminal Code of the Republic of Moldova. This definition must be abstracted from details concerning concrete crime components. This would contribute to the interpretation and application of liability for the threat in strict accordance with the principle of legality.

Keywords: threat, mental violence, intimidation, informational influence, coercion, the victim's ability to express of will.

LA NOTION DE MENACE DANS LA LÉGISLATION PÉNALE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

Dans le Code pénal de la République de Moldova, la notion de menace désigne non pas un phénomène socialement dangereux, mais un acte socialement dangereux. Dans cette perspective, le contenu du concept de menace est divulgué dans cet article. Dans le Code pénal, la notion de menace désigne l'action préjudiciable, commise intentionnellement, qui est l'un des types de violence mentale, qui implique l'exercice d'une influence informationnelle sur la victime, ce qui a pour effet de l'intimider, ce qui suppose que la victime reçoit des informations sur son préjudice, ce qui implique une altération partielle ou totale de la capacité de la victime de prendre des décisions et d'exprimer des opinions. La notion

de menace doit être définie au chapitre XIII de la partie générale du Code pénal de la République de Moldova. Cette définition doit être abstraite des détails concernant les composantes concrètes de la criminalité. Cela contribuerait à l'interprétation et à l'application de la responsabilité pour la menace dans le strict respect du principe de légalité.

Mots-clés: menace, violence mentale, intimidation, influence informationnelle, coercition, capacité de la victime d'expression de la volonté.

ПОНЯТИЕ УГРОЗЫ В УГОЛОВНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

В Уголовном кодексе Республики Молдова понятие угрозы обозначает не общественно опасное явление, а общественно опасное деяние. Именно с этой точки зрения в данной статье раскрывается содержание понятия «угрозы». В Уголовном кодексе понятие угрозы обозначает вредоносное действие, совершенное с умыслом, и являющегося одним из видов психического насилия, которое предполагает оказание информационного воздействия на потерпевшего, имеет эффект запугивания, подразумевающего передачу потерпевшему информации о наносимом ему уроне, в том числе частичное или полное нарушение способности потерпевшего принимать решения и выразить свое мнение. Понятие угрозы должно быть определено в Главе XIII Общей части Уголовного кодекса Республики Молдова. В данном определении необходимо абстрагироваться от деталей, касающихся конкретных составов преступлений. Это способствовало бы толкованию и применению ответственности за угрозу в строгом соответствии с принципом законности.

Ключевые слова: угроза, психическое насилие, запугивание, информационное влияние, принуждение, способность волеизъявления потерпевшим.

Introducere

Noțiunea de amenințare este unul dintre conceptele cele mai controversate utilizate în cadrul sistemului normativ. Această noțiune este utilizată în accepțiuni diferite.

Prima accepțiune a noțiunii de amenințare este cea de fenomen socialmente periculos.

Pentru a înțelege mai bine trăsăturile fenomenului dat, este util să aflăm părerile doctrinare despre acesta. Astfel, V. L. Manilov menționează că prin „amenințare” trebuie de înțeles „pericolul iminent de lezare a unor interese naționale vitale și a securității naționale, care depășesc cadrul local și care afectează valorile naționale fundamentale: suveranitate, statalitate, integritate teritorială” [1]. D. V. Iroșnikov înțelege prin „amenințare” „posibilitatea directă sau indirectă de lezare a intereselor (valorilor) protejate sau de influențare negativă de alt gen asupra acestora” [2]. V. H. Țukanov consideră că „amenințarea constituie forma concretizată și nemijlocită de pericol și de totalitate a condițiilor

și factorilor interni și externi ce pot exercita un impact negativ asupra rezultatelor unei activități” [3, p. 142-143]. A. A. Sergunin afirmă că „amenințarea reprezintă cea mai concretă și nemijlocită formă de pericol sau de combinație de condiții și factori care expun riscului atât interesele cetățenilor, ale societății și ale statului, cât și modul de viață și valorile naționale” [4, p. 65]. La rândul său, A. V. Gâscă menționează că prin „amenințare” se are în vedere „atât forma actualizată de pericol în procesul transformării acestuia din posibilitate în realitate, cât și disponibilitatea subiectivă a unor oameni de a cauza prejudicii altora” [5, p. 39].

Cea de-a doua accepțiune a noțiunii de amenințare implică sensul de faptă socialmente periculoasă.

Deosebind această accepțiune de prima, A. A. Jigai și O. I. Antropova deslușesc următoarele: „Pentru orice persoană termenul „amenințare” se asociază în primul rând cu lezarea unor interese și valori personale, patrimoniale, naționale etc. Dacă aceste interese și valori sunt reglementate și ocrotite de nor-

mele de drept, atunci orice amenințare dobândește un caracter ilegal. Cel mai frecvent amenințarea constituie nu doar un fenomen social, dar și un fenomen juridic, care se consideră tradițional a fi unul dintre tipurile violenței psihice” [6].

Această explicație este departe de a lămuri lucrurile. Oricare fenomen socialmente periculos (terrorism, criminalitate organizată, corupție, violență, instabilitate financiară etc.) este un fenomen juridic, deoarece normele de drept apără societatea împotriva acestor fenomene. Fenomenele date sunt reprezentate de anumite fapte. Legea prevede răspunderea subiecților nu pentru fenomene, dar pentru fapte. Așadar, relația „general – particular” este relația dintre fenomenul socialmente periculos și fapta socialmente periculoasă. Relaționarea noțiunilor „fenomen socialmente periculos” și „faptă socialmente periculoasă” demonstrează deosebirea dintre acestea.

În Codul penal al Republicii Moldova noțiunea de amenințare desemnează nu un fenomen socialmente periculos, dar o faptă socialmente periculoasă. Anume din această perspectivă, în articolul de față va fi dezvoltat conținutul noțiunii de amenințare.

Metodologia de cercetare folosită. Investigația efectuată se fundamentează pe studierea doctrinei și legislației relevante. Suportul metodologic îl constituie metodele de cercetare științifică: metoda logică aplicată în vederea interpretării normelor juridice, a sistematizării acestora, a clarificării ideilor și concepțiilor științifice; metoda sistemică necesară în procesul cercetării normelor juridice de nivel diferit, care se referă la subiectul investigat; metoda prospectivă aplicată în vederea identificării celor mai eficiente căi de îmbunătățire a mecanismului de prevenire și combatere a amenințării infracționale; metoda comparativă aplicată pentru compararea reglementărilor cu privire la amenințare din legea penală a Republicii Moldova cu reglementările similare din legile penale ale altor state.

Expunerea conținutului de bază

În Codul penal al Republicii Moldova nu este definită noțiunea de amenințare.

În legile penale ale altor state găsim o asemenea definiție.

De pildă, alin. (1) secț. 17 din Codul penal al Republicii Ghana prevede: „În prezentul cod, cu excepția cazului în care contextul impune altfel, „amenințare” înseamnă orice amenințare: (a) cu violență penală sau cu vătămare; (b) de a cauza un prejudiciu penal bunurilor; (c) de a calomnia sau de a defăima; (d) în rezultatul căreia o persoană va fi urmărită penal pentru acuzația de a fi comis o infracțiune, indiferent dacă această infracțiune presupusă se pedepsește în temeiul prezentului cod sau în baza oricăror alte acte normative și dacă a fost comisă sau nu; (e) în rezultatul căreia o persoană va fi reținută” [7].

Conform alin. (1) art. 14 din Codul penal al Belizeului, „în prezentul Cod, „amenințare” înseamnă orice amenințare: (a) cu violență penală sau cu vătămare; (b) de a cauza un prejudiciu penal bunurilor; (c) de a calomnia sau de a defăima; (d) în rezultatul căreia o persoană va fi urmărită penal pentru acuzația de a fi comis o infracțiune, indiferent dacă această presupusă infracțiune este pedepsită în temeiul prezentului cod sau în conformitate cu orice altă lege și dacă a fost comisă sau nu” [8].

O definiție identică este formulată în alin. (1) art. 18 din Codul penal al Comunității Bahamas [9].

Conform art. 631:4 din Codul penal al Statului New Hampshire, „o persoană se face vinovată de amenințări penale atunci când: (a) prin comportament fizic, induce temere sau încearcă intenționat să inducă temere altei persoane că aceasta va fi supusă unei vătămări corporale iminente sau a unui contact fizic; (b) plasează orice obiect sau graffiti pe proprietatea altei persoane în scopul constrângerii sau intimidării acesteia; (c) amenință să comită orice infracțiune împotriva proprietății altei persoane în scopul con-

strângerii sau intimidării acesteia; (d) amenință să comită orice infracțiune împotriva altei persoane cu scopul de a o intimida; (e) amenință să comită orice infracțiune de violență sau să plaseze ori să utilizeze substanțe biologice ori chimice, cu scopul de a provoca evacuarea unei clădiri, a unui loc de adunare, a unui obiectiv de transport public sau de a provoca în alt mod deranjamente publice ori temere, teroare sau perturbări; (f) plasează, amenință să plaseze sau instigă plasarea oricărei substanțe care este cunoscută de făptuitor că ar putea fi percepută ca substanță biologică sau chimică de către o altă persoană, cu scopul de a provoca temere sau teroare” [10].

Conform art. 13-1202 din Codul penal al Statului Arizona, „o persoană comite amenințări sau intimidări dacă amenință sau intimidează prin cuvânt sau conduită: 1. pentru a provoca vătămări fizice unei alte persoane sau daune grave bunurilor acesteia; 2. provoacă deranjamente publice grave, cum ar fi evacuarea unei clădiri, a unui loc de adunare sau a unui obiectiv de transport public; 3. pentru a provoca vătămări fizice unei alte persoane sau deteriorarea proprietății acesteia, pentru a promova, a continua sau a facilita activitatea unei bande, a unui sindicat criminal sau a unei asociații de racket, ori pentru a determina o altă persoană să participe la activitatea unei bande, a unui sindicat criminal sau a unei asociații de racket” [11].

În conformitate cu §209 din Codul penal al Statului Maine (SUA), „o persoană este vinovată de amenințare penală dacă induce, intenționat sau cu bună știință, unei alte persoane temerea de vătămare corporală iminentă” [12].

În Secțiunea 338 a Codului penal al Statului Australia de Vest se menționează: „Amenințare – declarație sau comportament care constituie în mod expres sau poate fi considerat în mod rezonabil că constituie o amenințare de: (a) omor, rănire, primejdie sau vătămare a oricărei persoane; (b) distrugere, deteriorare, punere în pericol sau degradare a ori-

căror bunuri; (c) preluare sau exercitare a controlului asupra unei clădiri, construcții sau a unui mijloc de transport prin forță sau violență; (d) cauzare a unui prejudiciu de orice natură oricărei persoane” [13].

Astfel de definiții sunt adaptate tradițiilor și culturii juridice din statele în care se aplică și, de aceea, nu pot fi aplicate în contextul dreptului penal al Republicii Moldova. Menirea incontestabilă a unei definiții legislative a noțiunii de amenințare este aceea de a contribui la interpretarea și aplicarea răspunderii pentru amenințare în strictă corespundere cu principiul legalității. Totodată, precizăm că definiția, despre care vorbim, trebuie să se refere anume la amenințarea infracțională. De aceea, ea trebuie formulată în Capitolul XIII al părții generale a Codului penal. Din acest punct de vedere, merită să-l cităm pe A. I. Marțev: „Legiuitorul a stabilit răspunderea nu pentru orice tip de amenințare, ci doar pentru amenințarea socialmente periculoasă” [14, p. 16].

Totuși, nu doar infracțiunile, dar și alte fapte ilegale se caracterizează prin pericol social. De exemplu, art. 10 din Codul contravențional prevede: „Constituie contravenție fapta/acțiunea sau inacțiunea ilicită, *cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea* (sublinierea noastră – *n.a.*), săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională”. Codul contravențional prevede răspunderea pentru amenințare în următoarele cazuri: „constrângerea sau împiedicarea de a participa la grevă prin amenințarea de a aplica forța [...]” (art. 68); „[...] amenințarea [...] persoanei cu funcție de răspundere din organul vamal [...]” (alin. (16) art. 287).

Scopul nostru este să propunem o definiție care ar corespunde rigorilor avansate față de o infracțiune, prevăzute în alin. (1) art. 14 CP RM. Cu alte cuvinte, urmărim să propunem definiția noțiunii de amenințare care reprezintă o acțiune prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită

cu vinovăție (și anume – cu intenție) și pasibilă de pedeapsă penală.

Definiția noțiunii de amenințare, formulată în Capitolul XIII al părții generale a Codului penal, ar confirma că această noțiune are de fiecare dată același conținut, indiferent de varietățile sub care se înfățișează. În context, în funcție de particularitățile obiectului amenințării, putem vorbi despre:

1) amenințarea de a cauza un rău unei persoane (de exemplu, art. 155 CP RM);

2) amenințarea de a cauza un rău unor bunuri (de exemplu, alin. (7) art. 295 CP RM).

În dependență de caracteristicile victimei, deosebim:

1) amenințarea adresată oricărui destinatar (de exemplu, alin. (2) art. 179 CP RM);

2) amenințarea adresată unui anumit destinatar (de exemplu, art. 367 CP RM).

În dependență de întinderea obiectului amenințării, putem deosebi:

1) amenințarea de orice gen (lit. a) alin. (1) art. 137, art. 175¹ și 309 CP RM);

2) amenințarea de un anumit gen (alin. (5) art. 142, art. 155, lit. e) alin. (1) art. 165, art. 167, 173, lit. a) alin. (3) art. 180¹, lit. e) alin. (2) art. 187, art. 188, art. 189, lit. b) alin. (2) și alin. (3) art. 192¹, art. 193, lit. a) și c) alin. (2) art. 206, alin. (3) art. 208, lit. b) alin. (2) art. 209, lit. e) alin. (2) și lit. b) alin. (3) art. 217⁴, alin. (2) art. 245⁹, alin. (1) art. 245¹⁰, art. 247, 272, lit. b) alin. (2) art. 275, alin. (1) art. 278, alin. (1) art. 280, art. 287, lit. a) alin. (1) art. 289³, alin. (2) art. 295, alin. (4) și (7) art. 295, alin. (5) art. 295², alin. (1) art. 349, lit. c) alin. (2) art. 352 și alin. (1) art. 367 CP RM);

3) amenințarea cu săvârșirea unei infracțiuni (alin. (3) art. 295¹ și alin. (4) art. 295² CP RM).

În funcție de gradul de amplitudine în care amenințarea se regăsește în cadrul faptei prejudiciabile, vorbim despre:

1) amenințarea care epuizează conținutul faptei prejudiciabile (alin. (5) art. 142, art. 155, alin. (1)

art. 247, art. 272, alin. (1) art. 280, alin. (7) art. 295, alin. (3) art. 295¹, alin. (5) art. 295², alin. (1) art. 349 și art. 367 CP RM);

2) amenințarea ca modalitate faptică alternativă a faptei prejudiciabile (lit. e) alin. (1) art. 135¹, lit. b) alin. (1) și lit. c) art. 137, lit. b) alin. (3) art. 158, art. 164, 166, 167, 168, 171, 172, alin. (3) art. 181², alin. (1) art. 184, lit. g) alin. (1) și lit. c) alin. (3) art. 185¹, alin. (1) și lit. d) alin. (7) art. 185², alin. (3) art. 205, art. 208, 217⁴, alin. (2) art. 245⁹, alin. (1) art. 245¹⁰, art. 256, 314, lit. c) alin. (2) art. 324, art. 326 și lit. c) alin. (2) art. 333 CP RM);

3) amenințarea ca modalitate normativă alternativă a faptei prejudiciabile: a) ca parte a binomului „violență – amenințare” (lit. a) alin. (1) art. 137, lit. a) alin. (1) art. 165, alin. (2) art. 179, lit. a) alin. (3) art. 180¹, lit. e) alin. (2) art. 187, art. 188, lit. b) alin. (2) și alin. (3) art. 192¹, lit. a) alin. (2) art. 206 (în ipoteza desemnată prin sintagma „violență fizică și/sau psihică”), lit. b) alin. (2) art. 209, lit. e) alin. (2) și lit. b) alin. (3) art. 217⁴, alin. (4) art. 295 și lit. c) alin. (2) art. 352 CP RM); b) ca parte a binomului „aplicare a armei de foc – amenințare” (lit. a) alin. (2) art. 206 CP RM); c) ca parte a binomului „profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului – amenințare” (lit. c) alin. (2) art. 206 CP RM); d) ca parte a binomului „amenințare – provocarea unei explozii, a unui incendiu sau săvârșirea altei fapte care creează pericolul de a cauza moartea ori vătămarea integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau mediului ori alte urmări grave” (alin. (1) art. 278 CP RM); e) ca parte a binomului „amenințare – altă formă de intimidare” (alin. (2) art. 295 CP RM); f) ca parte a binomului „amenințare – acte ilegale” (art. 309 CP RM); g) ca parte a trinomului „amenințare – constrângere – șantaj” (art. 173 CP RM); h) ca parte a trinomului „violență – amenințare – distrugerea sau strămutarea semnelor de hotar” (art. 193 CP RM); i) ca parte a trinomului

„violență – amenințare – altă formă de intimidare” (lit. b) alin. (2) art. 275 și lit. a) alin. (1) art. 289³ CP RM); j) ca parte a trinomialului „aplicarea violenței – amenințare – opunerea de rezistență violentă” (art. 287 CP RM); k) ca parte a polinomialului „înșelăciune – constrângere – violență – amenințare” (art. 167 CP RM); l) ca parte a polinomialului „propunere – convingere – manipulare – amenințare – promisiune de a oferi avantaje sub orice formă” (art. 175¹ CP RM); m) parte a polinomialului „amenințare – violență – deteriorarea ori distrugerea bunurilor – răpirea persoanei” (art. 189 CP RM).

Indiferent de varietățile sub care se prezintă amenințarea, esența juridică a acesteia rămâne aceeași. Anume de aceea, existența în Codul penal al Republicii Moldova a definiției noțiunii de amenințare ar putea constitui un reper pentru înțelegerea semnificației acestei noțiuni în orice ipoteză care cade sub incidența legii penale, indiferent de circumstanțele particulare și notele distinctive. Necesitatea unei asemenea definiții este dictată mai ales de faptul că, în doctrina penală, există contradicții vădite cu privire la înțelesul noțiunii de amenințare.

De exemplu, unii penaliști consideră că amenințarea este singura formă a violenței psihice [15; 16; 17; 18, p. 6]. În acest context observăm că V. I. Simonov și V. G. Șumihin se contrazic. Mai întâi acești doctrinari menționează că noțiunile „amenințare” și „violență psihică” au un conținut identic [19, p. 17]. După aceasta V. I. Simonov și V. G. Șumihin afirmă că noțiunea „violență psihică” este mai redusă ca volum în comparație cu noțiunea de amenințare [19, p. 23]. Pe de altă parte, de exemplu, M. S. Fokin și V. E. Dvortov, sunt de părerea că noțiunea de amenințare este o parte a noțiunii mai largi de violență psihică [20]. Susținem această părere. Considerăm că amenințarea este doar unul dintre tipurile violenței psihice. Hipnoza este un alt tip al acesteia, ceea ce nu poate fi ignorat.

Unele definiții doctrinare ale noțiunii de amenințare sunt incomplete, deoarece conțin condiții necesare, însă nu și suficiente.

De exemplu, L. V. Serdiuk privește amenințarea ca pe o formă de influențare psihică [21, p. 9]. R.B. Golovkin menționează că „amenințare trebuie considerată actul de influențare psihologică a unui subiect asupra altuia” [22]. V. V. Ivanova înțelege prin „amenințare” „influențarea asupra activității psihice a victimei prin transmiterea acesteia a informațiilor despre comiterea imediată sau preconizată a unor acțiuni indezirabile (dăunătoare) pentru ea sau pentru cei apropiați, trezind în ea un sentiment de temere și impunând-o să săvârșească o acțiune sau o inacțiune” [23, p. 31]. Totuși, din părerile exprimate de L. V. Serdiuk, R.B. Golovkin și V.V. Ivanova nu rezultă univoc dacă amenințarea este singura formă de influențare psihică asupra persoanei sau nu. Deci, ne revine sarcina să găsim soluția la această problemă.

Din punctele de vedere ale altor penaliști, desprindem că influențarea psihică asupra victimei poate avea un caracter informațional și neinformațional [24, p. 27; 25, p. 54-55; 26, p. 51]. Deoarece implică o înștiințare a victimei, desemnând elementele noi în raport cu cunoștințele prelabile ale acesteia, amenințarea se raportează la tipul de influențare psihică informațională.

P. N. Levin remarcă just că „amenințarea presupune o influențare informațională negativă asupra psihicului victimei” [27]. A. I. Boițov constată că amenințarea se exprimă în „influențarea informațională asupra substructurii mentale a unei alte persoane” [28, p. 438]. După părerea lui S. V. Parhomenko și A. A. Radcenko, „principala trăsătură caracteristică care permite distingerea amenințării de alte tipuri de influențare ilegală asupra unei persoane este aceea că amenințarea reprezintă o influențare informațională asupra psihicului uman” [29].

A. Druzin nu este suficient de explicit: „Amenințare este influențarea informațională social-

mente periculoasă, în rezultatul căreia victima este pusă în fața unei alegeri” [30]. Putem fi de acord cu această opinie în cazul în care A. Druzin are în vedere alegerea victimei între a urma sau nu voința impusă de către făptuitor.

Chiar dacă recunoaștem caracterul informațional al influențării psihice exercitate în cazul amenințării, aceasta nu este suficient pentru a o distinge de injurie, de calomnie și de înșelăciune. Aceste acțiuni constituie, de asemenea, forme de influențare psihică informațională asupra victimei.

O condiție nouă, scoasă în evidență de anumiți doctrinari, este efectul de intimidare (înfricoșare; timorare) pe care-l produce amenințarea [31, p. 4; 32, p. 23; 33, p. 31; 19, p. 17]. N. S. Taganțev arată că îngrijorarea este sentimentul indus victimei de către făptuitor. [34, p. 220-221] După părerea lui A. V. Lohvițki, amenințarea face ca victima să fie impacientată și tulburată emoțional [35, p. 613-614]. V. O. Razdobudko consideră că, în cazul amenințării, victima are „o stare emoțională specifică (stare de frică, de angoasă, de confuzie)”. [36] E. V. Drozdov menționează: „Esența amenințării se exprimă în exercitarea amenințării asupra activității psihice a victimei, prin comunicarea acesteia a unor informații despre săvârșirea imediat sau în viitor a unei acțiuni dăunătoare (indezirabile) pentru victimă sau pentru persoanele apropiate acesteia, în vederea trezirii la victimă a unor sentimente de temere” [37].

Opinii similare sunt exprimate de către unii penaliști români. De exemplu, Gh. Diaconescu menționează: „Amenințarea [...] este manifestarea intenției de a face rău cuiva (pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva de la el)” [38, p. 170]. V. Ciolei afirmă: „Prin amenințare se înțelege transmiterea unui mesaj privind un pericol, la adresa unei persoane” [39, p. 205]. Din punctul de vedere a lui G. Antoniu, „amenințarea are accepțiunea din vorbirea curentă, în sensul de a exprima intenția de a face rău cuiva, pentru a-l intimida, insuflându-i în felul

acesta, temerea consecințelor care se vor produce” [40, p. 133].

Efectul de intimidare nu trebuie confundat cu efectul de producere a unei traume psihice victimei. De exemplu, E. V. Ghertel percepe amenințarea ca pe o formă de violență psihică, presupunând că făptuitorul dorește să influențeze asupra psihicului uman și, astfel, nu doar să suprimă libertatea de exprimare a voinței victimei, ci și să-i provoace traume psihice”. [41] După părerea lui L. V. Danelean, „amenințarea este o formă a violenței psihice, care constă în promisiunea făcută unei persoane de a-i cauza în viitor un anumit prejudiciu, cauzându-i victimei o traumă psihică” [42, p. 8-9].

M. Botnarenco are o opinie diferită în anumite privințe: „Amenințarea este susceptibilă să producă o traumă psihică, însă chiar și în situația în care nu se produce o astfel de traumă aceasta nu înseamnă că nu se poate vorbi despre o amenințare în sensul legii penale” [43, p. 89].

Considerăm că producerea unei traume psihice nu ține de esența amenințării. Amenințarea are ca obiect juridic special relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei. Cauzarea victimei a unui prejudiciu fizic sau psihic depășește cadrul normativ al amenințării. Într-un asemenea caz, în funcție de forma de vinovăție și de gradul de pericol social, se va aplica suplimentar art. 151, 152 sau 157 CP RM ori art. 78 din Codul contravențional.

O altă condiție, ce caracterizează noțiunea de amenințare, evidențiată de către unii doctrinari, este efectul de constrângere pe care l-ar produce amenințarea.

Unii autori se exprimă echivoc, fără suficientă claritate. De exemplu, O. Korostălev menționează: „Amenințarea este una dintre metodele frecvent atestate de constrângere psihică, ce presupune influențarea violentă asupra psihicului uman. [...] Amenințarea asociată cu constrângerea, ca și amenințarea, săvârșită cu aplicarea armelor sau a

obiectelor folosite în calitate de arme, sunt mai periculoase din punct de vedere social decât amenințarea care nu este agravată de circumstanțele specificate” [44]. Astfel, după ce afirmă că amenințarea este un caz particular de constrângere, O. Korostălev susține că este posibilă amenințarea fără constrângere. La fel de confuză este opinia lui S.V. Poznășev care consideră că amenințarea necondiționată (care nu este legată de constrângere) nu limitează libertatea persoanei. Cu toate acestea, pe parcursul analizei ulterioare a amenințării, autorul dat ajunge la concluzia că amenințarea face parte din grupul infracțiunilor contra libertății persoanei [45, p. 135-136].

A. O. Kurbatova și P. Barenboin sunt categorici și consideră că amenințarea reprezintă în toate cazurile o faptă prin care victima este constrânsă să execute solicitarea formulată de către făptuitor [46; 47, p. 14]. Conform opiniei lui N. M. Dvorečki, „amenințare este influențarea care afectează starea psihică a victimei, a cărei esență o constituie transmiterea acesteia a unor informații negative cu privire la dorința făptuitorului de a săvârși imediat sau în viitor anumite fapte împotriva victimei, pentru a-i trezi un sentiment constant de temere și *pentru a o constrânge să comită o acțiune sau o inacțiune* (sublinierea noastră – *n.a.*)” [48]. De asemenea, în unele acte legislative este promovată o poziție asemănătoare. De exemplu, dispoziția de la lit. a) alin. (3) art. 2 al Legii nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane conține sintagma „amenințări sau alte mijloace de constrângere” [49]. Prevederea de la pct. 1) alin. (1) art. 94 din Codul de procedură penală cuprinde expresia „aplicarea violenței, a amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere” [50]. Dispoziția de la lit. a) alin. (6) art. 425 din Codul contravențional conține cuvintele „violență, amenințări sau alte mijloace de constrângere” [51].

Pe de altă parte, L. S. Belogriț-Kotlearevski arată că „amenințarea poate îndeplini funcția fie de mij-

loc de constrângere, fie de faptă de sine stătătoare” [52, p. 145]. A. A. Krașeninikov vorbește, de asemenea, despre două ipostaze în care poate evolua amenințarea: „1) amenințare – metodă de constrângere; 2) amenințare – faptă care afectează integritatea psihică a persoanei” [53, p. 87].

Aceste două opinii trebuie privite prin prisma definiției noțiunii „constrângere fizică sau psihică” din alin. (1) art. 39 CP RM: „Nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, care a cauzat daune intereselor ocrotite de lege ca rezultat al constrângerii fizice sau psihice, *dacă în urma acestei constrângeri persoana nu putea să-și dirijeze acțiunile* (sublinierea noastră – *n.a.*)”. Astfel, esența juridică a constrângerii, redată prin sintagma „*dacă în urma acestei constrângeri persoana nu putea să-și dirijeze acțiunile*”), constă în aceea că, în rezultatul constrângerii, victima infracțiunii este privată de posibilitatea de a-și dirija acțiunile.

Analiza unor prevederi legislative demonstrează că nu întotdeauna victima amenințată este constrânsă. De exemplu, alin. (2) art. 7 al Codului muncii prevede: „Prin muncă forțată (obligatorie) se înțelege orice muncă sau serviciu impus unei persoane *sub amenințare sau fără consimțământul acesteia* (sublinierea noastră – *n.a.*)” [54]. Alin. (3) art. 10 al Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova conține sintagma: „constrângerea sau exercitarea presiunii prin amenințare” [55]. Din analiza ultimelor două dispoziții rezultă două variante alternative: 1) constrângerea prin amenințare, 2) exercitarea presiunii prin amenințare. Deci, este posibilă amenințarea în lipsa constrângerii. Nu în toate cazurile amenințarea este o formă a constrângerii.

Conform alin. (9) art. 11 din Codul de procedură penală, „persoana reținută, arestată preventiv nu poate fi supusă violenței, *amenințărilor sau unor metode care ar afecta capacitatea ei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile* (sublinierea noastră – *n.a.*)”. Amenințarea poate, de asemenea, să afecteze

capacitatea persoanei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile. Este de esența amenințării ca făptuitorul să dorească să-i înfrângă voința. Totuși, amenințarea nu presupune în calitate de condiție obligatorie constrângerea victimei.

Astfel, afectarea capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile cunoaște două gradații în funcție de proporția de afectare a acestei capacități. Prima gradație presupune afectarea parțială a capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile, fără ca victima să fie privată de posibilitatea de a-și dirija acțiunile. Cea de-a doua gradație implică afectarea deplină a capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile, astfel încât victima este privată de posibilitatea de a-și dirija acțiunile.

Prima gradație se referă la amenințarea care nu presupune în calitate de condiție obligatorie constrângerea victimei (de exemplu, la amenințarea prevăzută la art. 155 CP RM). A doua gradație se referă la constrângerea victimei prin amenințare (de exemplu, la amenințarea prevăzută la art. 272 CP RM).

În altă ordine de idei, definiția noțiunii de amenințare nu trebuie să conțină condiții de prisos. Astfel de condiții sunt prezente în definițiile propuse de către unii penaliști. De exemplu, după părerea lui V. Holban, prin „amenințare” trebuie de înțeles „acțiunea de influențare psihică prin care făptuitorul însuși victimei temerea de a i se produce o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății sau a lipsirii de viață (sublinierea noastră – n.a.)”. [56, p. 238] Considerăm că acest doctrinar a definit nu noțiunea de amenințare, dar noțiunea de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. Evident, prima noțiune este mai largă decât cea de-a doua. Fiind noțiuni de nivel diferit, ele nu pot fi echivalate.

O remarcă similară este valabilă în raport cu definiția propusă de M. A. Hotca. Acest doctrinar înțelege prin „amenințare” „activitatea prin care se

insuflă sau se induce unei persoane fizice temerea că ea, soțul sau o rudă apropiată va suporta efectele unei infracțiuni sau ale unei fapte păgubitoare (sublinierea noastră – n.a.)” [57, p. 1048]. Această definiție dezvăluie conținutul nu al noțiunii de amenințare infracțională în general, dar al noțiunii care desemnează fapta incriminată în art. 193 din Codul penal al României din 1968. [58] În cazul amenințării infracționale în general, victimei i se transmite informația cu privire la cauzarea acesteia a unui rău. Acest rău presupune o varietate de ipoteze care se regăsesc în partea specială a Codului penal.

Definiția noțiunii de amenințare, pe care o propunem pentru a fi inclusă în Capitolul XIII din Partea generală a Codului penal al Republicii Moldova, trebuie să fie abstrasă de detalii ce vizează componente de infracțiuni concrete. Aceasta este necesar pentru a fi îndeplinită cerința stabilită în art. 119 CP RM: „Ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în prezentul capitol (adică Capitolul XIII din partea generală a Codului penal al Republicii Moldova – n.a.), înțelesul lor este cel prevăzut la articolele ce urmează”.

Respectând această cerință, recomandăm completarea Codului penal cu art. 134¹⁵ „Amenințare” cu următorul conținut: „Prin amenințare se înțelege acțiunea intenționată care: afectează libertatea psihică a victimei; are ca efect intimidarea acesteia; presupune că victimei i se transmite informația cu privire la cauzarea acesteia imediată sau în viitor a unui rău; implică afectarea parțială sau deplină a capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile”.

Concluzii

În investigația pe care am efectuat-o mai sus am stabilit că, în Codul penal, noțiunea de amenințare desemnează acțiunea prejudiciabilă, săvârșită cu intenție, care îndeplinește următoarele condiții necesare și suficiente:

- este unul dintre tipurile violenței psihice;
- presupune exercitarea unei influențări informaționale asupra victimei;
- are ca efect intimidarea acesteia;
- presupune că victimei i se transmite informația cu privire la cauzarea acesteia a unui rău;
- implică afectarea parțială sau deplină a capacității victimei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile.

Referințe bibliografice

1. МАНИЛОВ, В. Л. Угрозы национальной безопасности России. În: Военная мысль, 1996, № 1, p. 7-17. ISSN 0236-2058.
2. ИРОШНИКОВ, Д. В. În: Категории «опасность», «угроза» и «риск» в Уголовном кодексе Российской Федерации. În: Актуальные вопросы борьбы с преступлениями, 2018, № 1, p. 25-32. ISSN 2409-5990.
3. ЦУКАНОВ, В. Х. Экономическая безопасность: сущность, факторы влияния и методы обеспечения. Челябинск: Челябинский Дом печати, 2007, p. 142-143. 443 p. ISBN 5-93441-098-9.
4. СЕРГУНИН, А. А. Российская внешнеполитическая мысль: проблемы национальной и международной безопасности. Нижний Новгород: Нижегородский государственный лингвистический университет им. Н. А. Добролюбова, 2003. 94 p. ISBN 978-5-7567-0580-5.
5. ГЫСКЭ, А. В. Борьба с преступностью в системе обеспечения внутренней безопасности российского общества. Москва: Прогрессивные Био-Медицинские Технологии, 2001. 325 p. ISBN 5-901400-03-8.
6. ЖИГАЙ, А. А., АНТРОПОВА, О. И. Проблемы понятия и признаков угрозы в уголовном законодательстве. În: Юридический факт, 2017, № 13, p. 14-18. ISSN 2500-1140.
7. Ghana Criminal Code. <https://www.judy.legal/laws/1st-republic-criminal-code/section-17-provisions-relating-to-the-meaning-and-use-of-threats>
8. Belize Criminal Code. https://procurement-notice.undp.org/view_file.cfm?doc_id=84382
9. Bahamas Penal Code. laws.bahamas.gov.bs/cms/images/LEGISLATION/PRINCIPAL/1873/1873-0015/ PenalCode_1.pdf
10. New Hampshire Criminal Code. <http://www.gen-court.state.nh.us/rsa/html/lxii/631/631-4.htm>
11. Arizona Revised Statutes. Title 13 - Criminal Code. <https://www.azleg.gov/arsDetail/?title=13>
12. Maine Criminal Code. <https://www.mainelegislature.org/legis/statutes/17-a/title17-Asec209.html>
13. Criminal Code Act Compilation Act 1913. https://www.legislation.wa.gov.au/legislation/statutes.nsf/law_a196.html
14. МАРЦЕВ, А. И. Общие вопросы учения о преступлении. Омск: ОмЮИ МВД России, 2000. 136 p. ISBN 5-88651-103-2.
15. СТЕРЕХОВ Н., ЭРЕНБУРГ, А. Ответственность за угрозу и насилие в отношении должностных лиц и граждан, выполняющих общественный долг. În: Советская юстиция, 1971, № 19, p 16-17.
16. КОСТРОВ, Г. Психическое насилие при разбое и грабеже. În: Советская юстиция, 1970, № 11, p. 9-10.
17. ГАУХМАН, Л. Насилие при грабеже, разбое и вымогательстве. În: Советская юстиция, 1969, № 2, p. 22-28.
18. ЛЕВЕРТОВА, Р. А. Ответственность за психическое насилие по советскому уголовному праву. Омск: НИиРИО Ом. ВШМ МВД, 1978. 103 p.
19. СИМОНОВ, В. И., ШУМИХИН, В. Г. Квалификация насильственных посягательств на собственность. Москва: ЮИ МВД РФ, 1993. 68 p.
20. ФОКИН, М. С., ДВОРЦОВ, В. Е. Уголовно-правовая характеристика угрозы как вида психического насилия. În: Вестник Тихоокеанского государственного университета, 2013, № 4, p. 273-278. ISSN 1996-3440.
21. СЕРДЮК, Л. В. Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем. Волгоград: ВСШ МВД, 1981. 62 p.
22. ГОЛОВКИН, Р. Б. Право и угрозы. În: Вестник Владимирского юридического института, 2018, № 1, p. 153-158. ISSN 2071-0313.
23. ИВАНОВА, В. В. Преступное насилие. Москва: Книжный мир, ЮИ МВД РФ, 2002. 83 p. ISBN 5-8041-0110-2.

24. ЧЕРНЯВСКИЙ, А. Д. Психическое насилие при совершении корыстных преступлений: уголовно-правовые и криминологические проблемы: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1991. 247 р.
25. АНТОНЯН, Ю. М. Преступная жестокость. Москва: ВНИИ МВД России, 1994. 217 р.
26. КАЛУГИН, В. В. Физическое и психическое принуждение в уголовном праве. Ставрополь: Ставропольсервис-школа, 2002. 102 р.
27. ЛЕВИН П. Н. Понятие и признаки угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью. *Ин: Человек: преступление и наказание*, 2007, № 1, р. 95-98. ISSN 1999-9917.
28. БОЙЦОВ, А. И. Преступления против собственности. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 775 р. ISBN 5-94201-062-5.
29. ПАРХОМЕНКО, С. В., РАДЧЕНКО, А. А. Угроза как способ преступного воздействия на личность в процессе доказывания в российском судопроизводстве. *Ин: Всероссийский криминологический журнал*, 2009, № 3, р. 5-10. ISSN 2500-1442.
30. ДРУЗИН, А. Угроза как признак преступления, предусмотренного ст. 321 УК РФ. *Ин: Уголовное право*, 2003, № 1, р. 23-25. ISSN 2071-5870.
31. КОСТРОВ, Г. К. Уголовно-правовое значение угрозы: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1970. 27 р.
32. САМОЩЕНКО, И. В. Понятие и признаки угрозы в уголовном праве. Харьков: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.М., 2005. 120 р.
33. ГАУХМАН, Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами. Москва: Юридическая литература, 1969. 120 р.
34. ТАГАНЦЕВ, Н. С. Курс русского уголовного права: Часть общая. Книга 1: Учение о преступлении. Санкт-Петербург: Типография М. Стасюлевича, 1878. 324 р.
35. ЛОХВИЦКИЙ, А. В. Курс русского уголовного права. Санкт-Петербург: Скоропечатня Ю. О. Шредера, 1871. 704 р.
36. РАЗДОБУДЬКО, В. О. Механизм преступной угрозы. *Ин: Актуальные проблемы права, экономики и управления: материалы международной научно-практической конференции*. Вып. XI. Иркутск: РИО САПЭУ, 2015. 372 р. ISBN 978-5-9769-0044-8.
37. ДРОЗДОВ Е. В. Угроза и ее виды в уголовном праве России: вопросы методологии, теории и практики. *Ин: Аллея Науки*, 2019, Т. 1, № 10, р. 807-811. ISSN 2587-6244.
38. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal: partea specială*. București: C. H. Beck, 2009. 1158 р. ISBN 978-973-115-541-8.
39. CIOCLEI, V. *Drept penal: partea specială: infracțiuni contra persoanei*. București: C. H. Beck, 2009. 287 р. ISBN 978-973-115-670-5.
40. BRUTARU, V., DUVAC, C., IFRIM, I. et al. *Explicațiile noului Cod penal*. Vol. 3: art. 188-256 / Sub red. lui G. Antoniu, T. Toader. București: Universul Juridic, 2015. 654 р. ISBN 978-606-673-340-3.
41. ГЕРТЕЛЬ, Е. В. Понятие угрозы в уголовном праве и ее признаки. *Ин: Вестник Барнаульского Юридического Института МВД России*, 2004, № 7, р. 44-47.
42. ДАНЕЛЯН, Л. В. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика угрозы убийством или причинением тяжкого вреда здоровью (по материалам Тюменской области): автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Тюмень, 2011. 22 р.
43. BOTNARENCO, M. *Răspunderea penală pentru hărțuirea sexuală în Republica Moldova: teză de doctor în drept*. Chișinău, 2016. 189 р.
44. КОРОСТЫЛЕВ, О. Угроза в уголовном праве: понятие, виды, значение. *Ин: Уголовное право*, 2006, № 3, р. 37-40. ISSN 2071-5870.
45. ПОЗНЫШЕВ, С. В. Особенная часть русского уголовного права. Сравнительный очерк важнейших отделов особенной части старого и нового Уложений. Москва: Типография В. М. Саблина, 1909. 516 р.
46. КУРБАТОВА, А. О. Понятие и виды вымогательских угроз. *Ин: Вестник Краснодарского университета МВД России*, 2017, № 3, р. 42-44. ISSN 2073-1078.
47. БАРЕНБОЙМ, П. Как избежать пытки. Психология допроса и защита граждан. Москва: Юстициформ, 2004. 62 р. ISBN 5-7205-0533-4.
48. ДВОРЕЦКИЙ, Н. М. Понятие психического

насилия в контексте вменяемости, ответственности и наказания виновного. În: Современное общество и власть, 2018, № 2, p. 56-63. ISSN 2409-2339.

49. Legea nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 164-167.

50. Codul de procedură penală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110.

51. Codul contravențional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6.

52. БЕЛОГРИЦ-КОТЛЯРЕВСКИЙ, Л. С. Учебник русского уголовного права: Общая и особенная части. Киев: Южно-русское книгоиздательство Ф. А. Иогансона, 1903. 628 p.

53. КРАШЕНИННИКОВ, А. А. Угроза в уголовном праве России: диссертация на соискание уче-

ной степени кандидата юридических наук. Ульяновск, 2002. 204 p.

54. Codul muncii. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 159-162.

55. Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 462-466.

56. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p. ISBN 9975-79-338-X.

57. HOTCA, M. A. Codul penal: comentarii și explicații. București: C. H. Beck, 2007. 1593 p. ISBN 973-115-001-3.

58. Codul penal al României din 21.07.1968. În: Bulletinul Oficial, 1968, nr. 69-69bis.

